

Балет "Арабеск" тържествено отбеляза 70 години от рождението на хореорежисьорката Маргарита Арnaudова, дългогодишна ръководителка и постановчик на този самобитен балетен театър, чиито творби блестяха през годините по световните подиуми, популяризирайки успехите на танцовото ни изкуство. Напуснала сцената на живота през 1994 г., Арnaudова продължава да живее чрез значимите творчески следи, гравирани в анализите на родния балет. И нека се опитаме да си припомним някои нейни забележителни постижения, характеризиращи себеотдайната ѝ, пулсираща от дръзновени открития постановъчна дейност.

Завършила балетна режисура в ГИТИС - Москва, Арnaudова приема място на хореограф в Харковския академичен театър. Отдалечеността на време и разстояния не ни позволява да анализираме нейните първи творчески изяви. Но младата хореографка извънредно убедително разкри дарованието си още със своята първа постановка у нас - "Пепеляшка" на Прокофиев, творба, осъществена на русенската оперно-балетна сцена през 1965 г. и непосредствено пренесена и във Варна, и в Стара Загора. Създадена по либретото на Евгений Шварц, редакцията на Арnaudова се отличаваше с необичайно богатство на балетната лексика, наситено на места от добродушна и мека ирония в изграждането на танцовата образност, отбягваща излишествата на балета-феерия. Творческото вглъбяване на младата режисьорка в приказните селения излъчваше прозрачна поетичност, весела закачливост и завладяващо добродушие. Нейният вкус към странстване в конфликтния свят на доброто и злото я отпрати и към пресъздаването на балета "Бахчисарайски фонтан" от Асафиев (1972) и на "Сътворението на света" (1974) на старозагорската оперно-балетна сцена. Балетната творба на композитора Андрей Петров, пластично претворяваща чрез хореографското дарование на Арnaudова творческия свят на френския карикатурист Жан Ефел, завладяваше с опоектизираната си мека сатира и незлоблива ирония. Година по-късно този балет бе пресътворен и на софийската водеща сцена, напомнящ спонтанното изказване на Андрей Петров след премиерата в Стара Загора: "Балетната режисьорка е разкрила напълно замисъла на музиката и е създала много ярък и увлекателен спектакъл."

И отново в Стара Загора, през 1975 г., се появява емблематичният балет на Вернер Ек, с либретото по танцовата поема на Хайнрих Хайне "Доктор Фауст" - "Абраксас". Създаденият от младата хореографка балетен спектакъл респектира със завладяващата хармония между музикалното и танцовото действие, осъществило замисъла на Хайне. "...Тази легенда крие тайнствено очарование. Тя разкрива модерната борба между религията и науката, вярата и разума, аскетичното отричане и дръзката наслада - една борба на живот и смърт!" - пише поетът. Сто години по-късно от появата на поемата, а именно през 1947 г. композиторът Вернер Ек създава партитурата на "Абраксас", в която танцово се бе претворила противоречивата проекция на стария учен, разпъван от неудържимия си порив към познание. И Арnaudова дръзва да изведе пластично-образното лице на този балет извън рамките на една зрелищна инсценировка и увлекателно се домогва до внушителното разкриване на

машабната философска тема със средствата на съвременната танцова лексика.

Няма да дириим хронологичен порядък в творческите изяви на Арнаудова, които обхващат преди всичко незаличимия ѝ принос в укрепването на балет "Арабеск" от 1974 до 1994 г. Искане ми се да се спрем преди всичко на най-значимите ѝ постановки, които освен в "Арабеск" бяха осъществени и на сцената на водещия ни оперно-балетен театър. Като че ли първото място сред тях принадлежи на "Сянката", композитор Александър Текелиев. Един балет, въплътил сценично приказка на Евгений Шварц, в която лирика и хумор, мъдрост и гротеска се преливаха и подсказваха с тайнствените си внушения победата на градивния човешки дух. Успехът на танцовата притча, сътворена от Арнаудова, бе изключителен, но тя бе бързо свалена от сцената поради тайнствени внушения на неизвестни "естетстващи". "Сянката" бе доказателство, че хореографката Арнаудова обичаше да кореспондира със зрителя, предизвиквайки го за размисъл върху значими, философски проблеми. Тя решаваше пространствените задачи на своите спектакли с богато въображение и със запаси от всестранныя си култура, полифонично структурирайки танцовия текст.

Особено ярко бе внушението на балета "Пролетно тайнство" на Игор Стравински. Сочната, напрегната музика, с нейната екзотична енергия, почерпана като че ли от архаичните пластове на славянския фолклор, възкресяваше чрез ярка танцова образност, силно и внушително, детството на човечеството. Във визуализирането на нечаканите музикални обрати, в острата напрегнатост на метричната самобитност, като че ли изобразената танцово дива природа придобиваше пластична изразност.

Наред с високото признание на "Пролетно тайнство" у нас и в чужбина (Чехия и Унгария), Арнаудова получи отличие, наградата за хореография на СБМТД през 1979 г. за претворената сюита "Нестинарка" на Марин Големинов. Непокойният творчески дух на даровитата хореографка я подтиква обаче да пресъздаде и цялостната партитура на балетната творба. Тя осъществява своята "Нестинарка" на водещата балетна сцена през 1986 г. И като че ли тази нейна реализация се окаже един от "върхарите" на онова приказно "дърво столовата", забило яките си корени както в дълголетни народностни традиции, така и докосващо полъха на най-съвременните тенденции в развитието на танцовото изкуство.

Така през същата 1986 г., като плод на непресекващи творчески търсения и експерименти, се появи на варненска сцена и нейното забележително произведение "Корени", изградено върху Концерт за цигулка и оркестър на композитора Милко Коларов. В тази творба като че ли хореоавторката разравяше пластове от народната душевност, почерпила вдъхновение и сили от родния бит и преосмисляше с естетизиран танцов език и внушителна пластика стародавните образи на гъдуларя, врачката, самодивите, кукерите... Пречистени и естетизирани, тези образи достигаха символна значимост и подсказваха с песенната си пластика неща, позабравени, но така родни и

скъпи...

Подобно, но още по-силно бе въздействието на крупната творба "Корен дълбоко в небето". Заглавието не случайно е заимствано от творчеството на даровития Биньо Иванов, високо ценен заради иносказателността на своята поезия. И в сценичния свят, сътворен от философската мисъл и богата фантазия на Арнаудова, оживяваха фолклорни образи с пречистени и обогатени форми от богатото въображение на хореавторката, разнишила визуално редица обичаи и наследствени поверия, но изразени от съчетания на класически, фолклорни и модерни средства, заимствани от западните танцови школи.

Арнаудова бе успяла да улови свежия полъх от многолетни, подминавани танцови култури, да създаде практически досег до тях чрез пластичния израз на забързаното ни съвремие в "Здравей, Бродуей" (1991), след специализацията си в Щатите при Найма Прево и Карол Вог. Още преди своето опреснително обучение там даровитата хореавторка създаде в репертоара на "Арабеск" вълнуващите и развлекателни танцови платна на "Равноденствие" - Жан Мишел Жар, на "Човекът, когото обичам" - Гершуин, на "Сюита на покрива" - Ела Фицджералд и Луис Армстронг, а преди това многократно показваната творба "Още веднъж за любовта" - музика Бах, Родригес, Вангелис. "Поставих тази творба като че ли на шега, за свое собствено удоволствие" - бе споделила Арнаудова за успешното произведение и неговото шеметно въздействие върху публиката в продължение на много години. Дълголетна се оказа в репертоара на "Арабеск" и хореографията на "Болеро" от Равел. "Най-добри спектакли смятам тези, които са приемани с отзивчивост от зрителната зала" - споделя Арнаудова с проф. Анелия Янева, създателка на ценно изследване, посветено на творческия път, изминат от талантливата българска хореографка.

Но нека напомним, че сред нейните най-успешни творби е и "аристократичната" "Десета незавършена" на Малер. Една танцова поема, изразяваща чрез звуци и пластична реч поетичните вдъхновения, падения и полети на твореца и неумолимата трагика на обречения му на неразбиране бит. Невъзможно е да се спрем на всички произведения, с които Маргарита Арнаудова е обогатила танцовата ни култура, но нека в края на тези бележки подчертаем, че нейните вдъхновени пориви и вълнуващи осъществявания й отреждат извънредно високо място сред вдъхновените съзидатели на осмислената зрима красота в историята на родния балетен театър.

